

nom. kulturnom i rodoljubnom pogledu pripada pjesnicima iz svećeničkog staleža, koji su nicali na otoku Korčuli i na području Dalmacije.

Za ocjenu značenja Salečića kao kulturnog radnika dr. V. Foretić naveo je u svojem predavanju kako su Salečića, pored Antuna Paulina, cijenili Filip Riceputi, F. M. Appendini, Šime Ljubić, Šimun Ferrari-Cupilli, korčulanski povjesničar Nikola Ostojić. Njegove su se pjesme u 18. i 19. stoljeću prepisivale, a spominju ga i povjesničari hrvatske književnosti, kao Fancev i Kastropil. Prema mišljenju dr. V. Foretića, značenje Jakova Salečića ne smije se precijeniti, ali mu u hrvatskoj kulturnoj prošlosti treba dati mjesto koje mu pripada. O njemu će se moći više reći, ako se pronađu i prouče njegovi znanstveni radovi.

Jubilarna proslava Jakova Salečića je uspjela. Predavači su se rado odazvali i solidno spremili svoja predavanja. No, posebno su za taj uspjeh zaslužni dr. V. Foretić i župnik Smokvice Stanko Lasić. Dr. V. Foretić bio je glavni pokretač ove proslave i mnogo se za nju založio, dok je vel. Lasić uložio mnogo truda u organiziranje i izvedbu čitavog programa ove proslave. Bilo bi korisno kada bi se objelodanila sva predavanja, makar i u skromnom obliku.

A. L. FAZINIĆ

MEDUNARODNI ZNANSTVENI SIMPOZIJ O CRKVENOJ POVIJESTI HRVATA
Religiozni, moralni i društveni život i splitski sabori u X. i XI. stoljeću
(Split, 26.–30. rujna 1978.)

Simpozij je pokrenuo Papinski odbor za povijesne znanosti iz Vatikana na poticaj splitskog nadbiskupa dr. Frane Franića. Pripreme je vodio posebni odbor kojemu je na čelu bio mons. Michele Maccarrone, predsjednik spomenutog papinskog odbora i profesor crkvene povijesti na Papinskom lateranskom sveučilištu u Rimu, a poslove glavnog tajnika vodio je dr. Atanazije Matanić OFM, profesor na Papinskom ateneju Antonianum u Rimu. Pripremni odbor djelovao je u dva odjela. Jednome je sjedište bilo u Rimu, a drugome u Splitu. Pošto su razni stručnjaci iz domovine i inozemstva prihvatili aktivno sudjelovati i predložili teme svojih predavanja, tiskan je u Rimu najprije provizorni, a potkraj svibnja već i konačni program simpozija na francuskom jeziku, koji je poslije u Splitu objavljen i na hrvatskom.

Simpozij je svečano otvoren navečer 26. rujna 1978. g. u drevnoj splitskoj katedrali, mjestu održavanja brojnih pokrajinskih i dijecezanskih sinoda, od one iz 925. g. pa da-

lje sve do novijih vremena. Najprije je prisutne znanstvenike i goste kraćim govorom na latinskom jeziku pozdravio nadbiskup domaćin mons. Franić, a odmah zatim pročitano je pismo što ga je simpoziju uputio papa Ivan Pavao I. preko kardinala Villota. Papa je u tom pismu biranim riječima na francuskom jeziku naglasio povijesnu važnost sinoda općenito, ističući napose njihovo značenje za jačanje povezanosti mjesnih Crkava s općom Crkvom. „o čemu svjedoče i splitske sinode, na kojima su u više navrata sudjelovali papinski legati i koje su održavane u najužem zajedništvu s Petrovom Stolicom“. Nakon čitanja Papinog pisma slijedili su prigodni pozdravi predstavnika nekih znanstvenih društava i ustanova, među kojima su posebno zapaženi prigodni govori prof. Michela Francoisa, tajnika Međunarodnog društva povjesničara iz Pariza, prof. dr. Celestina Tomića, dekana Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, i prof. dr. Ante Kusića, rektora Teologije u Splitu. Na kraju su u ime Pripremnog odbora o zadacima simpozija poblize govorili mons. Maccarrone i prof. Matanić. Za vrijeme svečanosti otvaranja na glavnom je oltaru stajao otvoren poznati *Splitski evanđelistar*, najstariji u nas sačuvani rukopis (VII.–VIII. st.), a do njega primjerak nedavno izdanog faksimila hrvatskoglagoljskog *Misala vojvode Hrvoja*. Time je na zgodan način predložena naša bogata kulturna baština, koja je ponikla u krilu Crkve i razvila se istodobno u dva smjera: općem zapadnoevropskom i posebnom hrvatsko-slavenskom do visoke evropske razine, čime su mnogi od stranih sudionika simpozija poslije, gledajući te knjige i ostale kulturne znamenitosti Splita i okolice te sudjelujući u radnom dijelu simpozija o našem ranom srednjem vijeku, bili ugodno iznenađeni.

Radni dio skupa odvijao se tri dana (27.–29. rujna) u kongresnoj dvorani hotela Marjan u jutarnjim i popodnevnim satima (9.00–13.00 i 16.00–19.00). Sudjelovalo je redovito oko 150 slušatelja, domaćih i stranih, većim dijelom profesora na fakultetima i visokim školama te suradnika znanstvenih instituta. Zapažena je napose prisutnost članova splitskih znanstvenih ustanova među domaćima i skupine medijevalista s milanskog Katoličkog sveučilišta među stranim. U predavanjima i diskusiji govorilo se raznim evropskim jezicima (uz hrvatski još talijanski, francuski i njemački), a sve je bilo simultano prevedeno.

Predavanja održana prvoga dana (27. rujna) započela su panoramskim prikazom općih crkveno-političkih prilika na evropskom Zapadu i Istoku i njihova odraza na naše prilike u X. i XI. st., što ga je na njemačkom jeziku dao prof. dr. H. Zimmermann sa sveučilišta u Saarbrückenu. Slijedio je vrlo informativni historiografski prikaz prof. Josipa Solde (Sinj) o sinodama održanima u nas u navedenom razdoblju, a prof. dr. A. Ivandija s Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu u svom je predavanju prikazao crkveno-političku pozadinu prvih splitskih sinoda iz 925. i 928. g. Poslije podne najprije je prof. dr. Reinhard Elze, predsjednik Njemačkog povijesnog instituta u Rimu, obradio pitanje povezanosti međunarodno priznatog hrvatskog kraljevstva od Tomislava do Zvonimira s konačnim uređenjem samostalne crkvene pokrajine u Hrvatskoj i Dalmaciji, na što je dr. J. Nagy, umirovljeni profesor zagrebačkog Sveučilišta nadovezao svoju komunikaciju o problemu značenja poznatog lika hrvatskog kralja iz splitske krstioni-

ce. U posljednjem predavanju tog dana dr V. Koščak osvrnuo se na pitanje crkvene pripadnosti istočne obale Jadrana s posebnim obzirom na ninsku biskupiju.

Drugog dana (28. rujna) predavanja su se pretežno odnosila na povijesno-liturgijska pitanja. Najprije je prof. dr P. Zerbi s Katoličkog sveučilišta u Milanu obradio dokument o pitanju podjeljivanja palija splitskom nadbiskupu iz početka XII. st. (papinsko pismo *Significasti*, koje su prepisivači pogreškom naslovili „Poloniensi archiepiscopo“, a odnosi se na splitskog nadbiskupa). Zatim je prof. dr F. V. Mareš s bečkog Sveučilišta iznio rezultate svog proučavanja staroslavenskih tekstova tzv. *Liturgije sv. Petra* pravoslavnih Slavena, koji isključuju utjecaj tih tekstova na hrvatskoglagoljski kanon mise. Na temu spomenute *Liturgije sv. Petra* imao je kraće izlaganje i prof. dr Cesare Alzati s Katoličkog sveučilišta u Milanu. Prof. dr V. Saxer, predstojnik Papinskog instituta za starokršćansku arheologiju u Rimu, svoje predavanje posvetio je pitanju raznih utjecaja na razvoj latinske liturgije u našim stranama (rimski, rimsko-germanski i kasinsko-beneventanski utjecaj). On je posebnu pažnju posvetio našim srednjovjekovnim liturgijskim tekstovima i predložio da se priđe redakciji stručnog repertorija svih takvih tekstova sačuvanih u hrvatskim krajevima. Pitanje slavenske liturgije na splitskim saborima obradio je prof. dr M. Lacko s Papinskog istočnog instituta u Rimu. Istog dana nastupili su i: prof. P. Belić s Filozofsko-teološkog instituta D.I. u Zagrebu, koji je analizom naše izvorne građe iz X. i XI. st. pokušao dohvatiti u njoj izražene vjerske sadržaje i čudoredna načela te ih sustavno prikazati; prof. dr J. Delić s Teologije u Splitu, koji se pozabavio pitanjem discipline klera na splitskim sinodama spomenutog vremena, i prof. dr J. Lučić (Zagreb), koji je obradio značajke odnosa Crkve i države u X. st. u Hrvatskoj.

Trećeg dana (29. rujna) najprije je održana kratka komemoracija netom preminulog pape Ivana Pavla I. Zatim je slijedilo predavanje prof. V. Perija (Rim), koji je govorio o Splitu i njegovoj Crkvi u bizantskoj Temi Dalmacije. Tri predavača – prof. Đ. Basler (Sarajevo), prof. E. Peričić (Zadar) i prof. V. Foretić (Dubrovnik) – prikazali su s gledišta veza s tadašnjom splitskom metropolijom, prvi, problem tadašnje crkvene organizacije u Bosni; drugi, zadarsku, a treći dubrovačku Crkvu. Tog su dana kraćim komunikacijama nastupili još dr M. Pelozza (Rijeka) o problemu crkveno-povijesnog atlasa Crkve u Hrvata u X. i XI. st. i prof. dr A. Matanić (već spominjani glavni tajnik) o Luciusovu gledanju na primat splitske Crkve. Zadnje predavanje održala je prof. B. Zelić-Bučan o pitanju hrvatske ćirilice u južnim biskupijama splitske metropolije do kraja XII. st.

Predavači su u izlaganju nastojali biti što sažetiji (za što su unaprijed bili zamoljeni) pa je tako na svim zasjedanjima, jutarnjim i popodnevnim, na kraju ostalo prilično vremena za diskusiju, koja je zaista bila živa i plodna. U prvom redu ona je pomogla stranim medijevalistima (njih šezdesetak) da bolje uopće neka njima slabije poznata pitanja naše povijesti, ali po općem uvjerenju nije bila bez koristi ni domaćima, jer se jasnije pokazalo da ne smijemo nikad zastati na rješenjima i hipotezama priznatih autoriteta i da treba stalno voditi računa o najnovijim rezultatima opće crkvene povijesti, napose povijesti crkvenih institucija i u tom svjetlu još pažljivije proučavati neka manje jasna

mjesta u poznatoj izvornoj građi. Od simpozija ove vrste nije se ni moglo očekivati nekih revolucionarnih otkrića, ali ako je na neka sporna pitanja bačeno malo više svjetla i ako rezultati ovog skupa potaknu strane medijevaliste na veće zanimanje za našu srednjovjekovnu povijesnu problematiku, trud oko njega bio je opravdan. Sudeći po riječima prof. Gine Fasoli s bolonjskog Sveučilišta, koja je na završetku radnog dijela skupa ukratko prikazala rad i rezultate te izrazila dojmove svoje i većeg broja stranih sudionika s kojima je razgovarala o tome, možemo reći da je barem kod njih simpozij postigao pun uspjeh.

Zadnjeg dana (30. rujna) gotovo svi strani i jedan dio domaćih sudionika pod stručnim vodstvom direktora Arheološkog muzeja u Splitu Ž. Rapanića i kustosa N. Cambija razgledali su solinske iskopine, starohrvatske i rimske, zatim pod vodstvom direktora Muzeja grada Trogira I. Babića trogirске znamenitosti i konačno pod vodstvom direktora Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika D. Jelovine i kustosa M. Dragičević i V. Delonga nedavno otvoreni muzej hrvatskih starina, o kojem su se neki inozemni stručnjaci izrazili da je po bogatstvu i prezentaciji izložaka iz tog razdoblja možda jedinstven u Evropi. U prostorijama tog muzeja za sudionike Simpozija Komisija za odnose s vjerskim zajednicama splitske općine priredila je primanje, na kojem su izrečene riječi dobrodošlice i zahvale.

Za razliku od svečanosti otvaranja, zaključna svečanost u katedrali, navečer 30. rujna, imala je čisto liturgijski karakter. Zapažena je tu napose prisutnost pravoslavnog episkopa iz Šibenika g. Nikolaja, koji je došao za tu prigodu, a uz redovite sudionike Simpozija, zbog prigode blagdana sv. Jeronima, bilo je na koncelebriranoj euharistijskoj službi, koju je predvodio i kratku homiliju izrekao mons. Franić, i dosta običnih vjernika. Misna čitanja pročitana su na raznim jezicima koji su se upotrebljavali na Simpoziju, a po želji nekih inozemnih gostiju u vrijeme obreda dr Kusić i dr Blajić i mons. Bego izveli su nekoliko domaćih napjeva na hrvatskom i staroslavenskom jeziku.

Na kraju spomenimo i to da se na održavanje Simpozija osvrnuo samo vjerski tisak i Radio-Vatikan, a od društvenih sredstava priopćavanja jedino mu je zagrebački Vjesnik od 2. XI. pri kraju napisa o Znanstvenom skupu „Ivan Lovrić i njegovo doba“ posvetio nekoliko rečenica, ali ga ni u naslovu ni u podnaslovu nije poimence spomenuo.

S. K.